

TECHNIKI KONSULTACJI

SPIS TREŚCI

Ankieta internetowa — 2

Debata — 3

Dedykowany serwis internetowy — 4

Geoankieta — 5

Makiety — 6

Place Game — 7

Prototypowanie urbanistyczne — 8

Materiały ilustracyjne — 9

Planowanie partycypacyjne — 10

Punkt konsultacyjny — 11

Spacer badawczy — 12

Spotkanie konsultacyjne — 13

Tablice informacyjne — 14

Metoda Visis — 15

World cafe — 16

fot. Pixabay.com

ANKIETA INTERNETOWA

metoda internetowa, wstępna, bezpośrednio angażująca interesariuszy

Ankieta internetowa to podstawowe **narzędzie diagnostyczne**. Prowadzącego konsultacje i szukającego najlepszych rozwiązań przestrzennych, wyniki badania ankietowego mają wyposażyć w najlepszą z możliwych dostępnych **dawkę wiedzy o szczegółowych preferencjach społeczności**, którą badamy – jej opiniach, pomysłach, potrzebach. Ankiety trafiają do respondentów za pomocą sieci społecznościowych – zataczają kręgi od internauty do internauty, gromadząc użytkowników o szczególnych, podobnych cechach. Dlatego mechanizm wypełniania takiej ankiety przez kolejnych respondentów nazywany jest kulą śniegową. Taki mechanizm używany jest w przypadkach kiedy trudno dotrzeć do jakiejś konkretnej grupy wyróżniającej się jedną lub kilkoma cechami. Jest też prostszy i dużo tańszy do zastosowania niż statystyczny dobór celowy lub losowy. Należy jednak pamiętać o jego ograniczeniach i wychodzić im naprzeciw uzupełniając wiedzę zebraną w ten sposób, wiedzą pozyskaną z wykorzystaniem innych narzędzi, np. sondażu ulicznego lub wywiadów kwestionariuszowych.

(opis na podstawie: www.partycypacjaobywatelska.pl, dostęp: 28.05.2018)

- **Cel:** zebranie bardziej szczegółowych informacji na temat potrzeb i opinii mieszkańców.
- **Etap procedury planistycznej:** faza wstępna (przed i po podjęciu uchwały o przystąpieniu do opracowania dokumentu planistycznego).
- + **Mocne strony:** posłużenie się narzędziami on-line pozwala: dotrzeć do **większej liczby obywateli szybciej**, łatwiej i tańiej niż w przypadku tradycyjnych badań ankietowych, **zapewnia uczestnikom wygodę i łatwość wzięcia udziału w konsultacjach**, badacz i badany nie mają ze sobą bezpośredniego kontaktu, co uniemożliwia kontrolę próby badawczej, ale zwiększa prawdopodobieństwo uzyskania prawdziwych i szczerych odpowiedzi, umożliwia zadanie konkretnych, nawet złożonych pytań i uzyskanie ilościowych danych, które można przedstawić w postaci statystyk.
- **Słabe strony:** wyzwaniem jest **dobrze przygotowanie pytań kwestionariusza**, pokazujących wagę podejmowanego tematu i angażujących respondentów; sposób dotarcia do osób i grup, na których odpowiedziach i opiniach najbardziej nam zależy i rozstrzygnięcie kwestii reprezentatywności prowadzonego badania. **Niewskazana jest do pozyskania informacji od osób starszych czy wykluczonych społecznie.**
- **Uwagi i praktyczne wskazówki:** ankiety on-line to nie to samo, co rzetelne naukowo badania opinii publicznej, chyba że podczas ich tworzenia uwzględniono inne elementy tradycyjnych badań, np. losowy dobór uczestników. Podobnie jak w przypadku konwencjonalnych badań ankietowych, **sposób formułowania pytań wpływa na kształt udzielanych odpowiedzi**. Podczas konstruowania ankiety możemy dodać pytania służące zbieraniu danych demograficznych, które nakreślą lepszy obraz grupy respondentów i tego, na ile jest ona reprezentatywna dla całej społeczności. Jednak bez względu na zgromadzone dane ten rodzaj badania zawsze prowadzi do **nadreprezentacji dobrze poinformowanych**, aktywnych obywateli i niedoreprezentowania grup, które są aktualnie mniej zaangażowane w sprawy publiczne. Badania mogą również służyć informowaniu obywateli o innych dostępnych możliwościach partycypacji.

fot. Fundacja Sendzimira, Jaworzno

DEBATA, SPOTKANIA OTWARTE

spotkanie moderowane – otwarte dla mieszkańców

Do udziału w debatach uczestników motywuje najczęściej silne przekonanie o swoich racjach lub narastające obawy, co powoduje często duże emocje podczas tego typu spotkań. **Kluczowa więc staje się rola moderatora**, który ma za zadanie opanować emocje grupy, jednocześnie nie blokując możliwości wypowiadania się. Zwykle **dyskusje poprzedza się prezentacją** oraz włącza elementy wizualne, pozwala to zawęzić dyskusję wokół celu debaty i ułatwia moderowanie.

- **Cel:** zebranie opinii uczestników nt. przedstawionych materiałów lub informacji, udzielenie dodatkowych wyjaśnień lub odpowiedzi na pytania, rozpoznanie przedmiotu ewentualnego sporu i rozpoznanie różnych grup interesów.
- **Etap procedury planistycznej:** może być zorganizowana na każdym etapie postępowania.
- + **Mocne strony:** pozwala ona na **skonfrontowanie punktów widzenia** przedstawicieli różnych grup mieszkańców, władz, projektantów. Metoda bazująca na **wymianie doświadczeń** oraz pracy z grupą i przede wszystkim na prowadzeniu dyskusji w grupie.
 - **Słabe strony:** **kluczowa rola moderatora**, który zadba o przestrzeganie porządku i merytoryki rozmowy oraz będzie łagodził ewentualne kwestie sporne.
- **Uwagi i praktyczne wskazówki:** **moderator** nie powinien reprezentować jakiegokolwiek strony uczestniczącej w debacie. Istotny jest **optymalny dobór miejsca**, w którym odbywa się spotkanie, ponieważ od warunków, w jakich przebiega rozmowa, w dużej mierze zależy sukces konsultacji. Dla efektywnego wykorzystania techniki warto rozważyć organizację spotkania otwartego jako wprowadzenia do konsultacji na początku procesu konsultacyjnego, a także jako podsumowanie na zakończenie konsultacji. Warto zadbać o odpowiednie przygotowanie akcji informacyjnej (plakaty, informacje na stronach internetowych i portalach społecznościowych, ulotki), która zapewni udział zainteresowanych osób. W celu zapewnienia swobodnej atmosfery mile widziany drobny poczęstunek – kawa, herbata z ciasteczkami.

Strona główna

- Konsultacje społeczne
- Konsultacje z NGO
- Baza wiedzy
- Koordynatorzy ds. konsultacji
- Projekty europejskie
- Wnioski o konsultacje społeczne

Ostatnie wydarzenia

19/07/2019 - 13:59

Trzy wnioski o zabudowę w ramach LEX DEWELOPER. Można zgłaszać uwagi!

Do Urzędu m.st. Warszawy trafiły trzy wnioski w ramach specustawy mieszkaniowej (tzw. Lex Deweloper). Czas na przesłanie uwag jest bardzo krótki: TARGÓWEK - ul. SYROKOMLI ...

Odnosińki

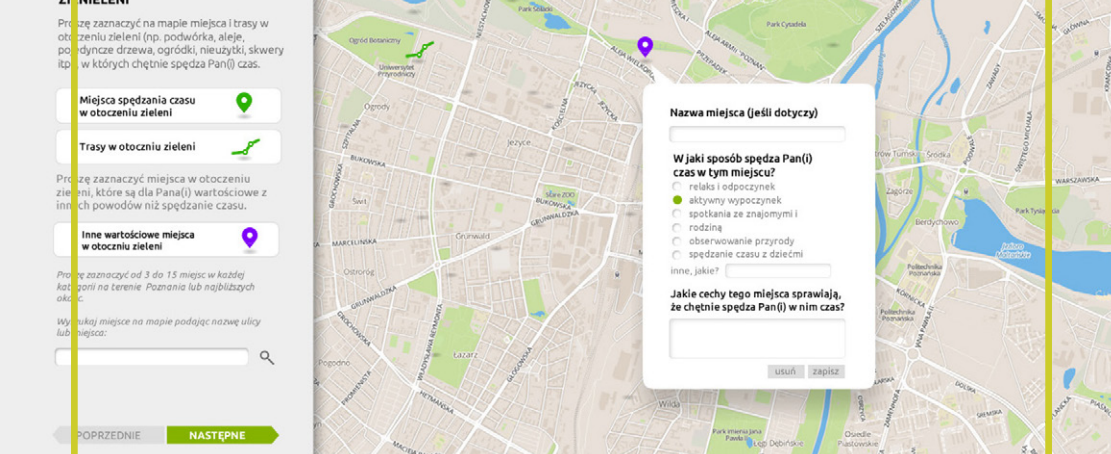
- Czym są konsultacje społeczne?
- FAQ - najczęściej zadawane pytania
- Galeria zdjęć

Strona internetowa konsultacji społecznych w Warszawie

DEDYKOWANY SERWIS INTERNETOWY

Dedykowana dla projektu, czytelna i łatwa do odnalezienia **witryna internetowa** i/lub platforma informacyjna w social mediach. Integralną częścią serwisu powinna być możliwość skomentowania, zadania pytania lub wyrażenie opinii.

- **Cel:** zapewnienie interesariuszom **stałego dostępu do informacji** on-line; umożliwienie im zadawania pytań; umożliwienie udzielania odpowiedzi; tworzenie społeczności wokół realizowanego projektu.
- **Etap procedury planistycznej:** technika, którą warto realizować przez cały czas trwania procesu konsultacyjnego z klarownym podziałem etapów planistycznych.
- + **Mocne strony:** możliwość stosowania **różnych narzędzi** pomocniczych on-line z otwartym dostępem do opracowań, odsyłaczami do wykładów, linków, do dedykowanego profilu na Facebooku. Utworzenie **forum dyskusyjnego** będącego podstroną urzędu miasta/gminy pozwoli na **zbieranie uwag** przy każdej sposobności. Możliwość zbierania i grupowania tematycznego informacji dotyczących dokumentów planistycznych, budowanie społeczności wspierającej projekt.
 - **Słabe strony:** konieczność regularnego monitorowania zadawanych pytań oraz **uaktualniania treści na bieżąco**, wyznaczenie stałej osoby odpowiedzialnej za moderację serwisu.
- **Uwagi i praktyczne wskazówki:** dedykowany serwis internetowy warto wyposażać w **forum dyskusyjne** oraz dbać o regularne udzielanie odpowiedzi na postawione pytania. Takie narzędzie powinno być **łatwe w obsłudze** opisane przystępnym językiem oraz stale monitorowane. Nawigacja strony serwisu powinna być wizualnie atrakcyjna oraz wyposażona w **czytelną grafikę**. Obsługa serwisu dla mieszkańca/interesariusza powinna być intuicyjna. Warto uruchomić także mechanizm zliczający liczbę wejść na stronę/ zakładkę, pozwoli to ocenić frekwencję i społeczne zainteresowanie prezentowanymi materiałami. Dobrze wypracować sobie zasady działania (kto, jak i kiedy odpowiada) w przypadku „kryzysu”, czyli pojawienia się informacji, opinii lub plotki, która w sposób znaczący i negatywny wpływa na postrzeganie projektu.

fot. Geoankieta „Licz na zieleni”, Fundacja Sendzimira

GEOANKIETA

metoda internetowa, interaktywna, anonimowa, wstępna, jakościowa, bezpośrednio angażująca interesariuszy

Geoankieta to forma **konsultacji społecznych on-line**, odbywających się podczas **procesu planowania przestrzennego**. Geoankieta jest narzędziem internetowym, które stwarza łatwą i szybką możliwość wyrażenia osobistych i anonimowych opinii na temat ściśle określonego terenu, który jest przedmiotem procesu planistycznego. Jako narzędzie konsultacyjne, przeniesione do przestrzeni wirtualnej, **służy zebraniu doświadczeń i wizji dotyczących danego obszaru**. Geoankieta, jako narzędzie internetowe, pozwala dotrzeć do dużej liczby użytkowników, dając im możliwość wypowiedzenia się na temat konsultowanej przestrzeni. Mieszkańcy biorą udział w konsultacjach poprzez nanoszenie swoich sugestii na mapę lub zdjęcie lotnicze. Za pomocą punktów, linii i obszarów, odpowiadając na pytania lub nanosząc komentarze, zaznaczają swoje odpowiedzi (np. miejsca najczęściej odwiedzane, te które powinny zachować swoje dotychczasowe funkcje, czy preferowane kierunki zmian). **Wyniki konsultacji uzyskiwane są w postaci bazy danych obejmującej ilościowe, jakościowe i przestrzenne dane gotowe do dalszych analiz statystycznych i kartograficznych.**

(opis na podstawie: www.partycypacjaobywatelska.pl)

- **Cel:** uzyskanie szerszej wiedzy na temat społecznych preferencji i oczekiwań co do przyszłości danego miejsca, wykorzystanie wiedzy mieszkańców o przestrzeni w procesach zarządzania nią (planowania, wprowadzania zmian, rozwijania).
- **Etap procedury planistycznej:** etap początkowy, etap składania wniosków do planu.
- + **Mocne strony:** swoboda uczestnictwa, użyteczność na różnych etapach konsultacji, **badanie aktualnego wykorzystania przestrzeni, identyfikowanie obszarów problemowych i możliwych konfliktów przestrzennych, zbieranie pomysłów na zmiany, uzupełnienie innych technik**, np. warsztatów. Ze względu na nieograniczony przestrzennie dostęp do geoankiety mieszkańcy i wszystkie inne zainteresowane osoby mogą wziąć udział w konsultacjach w dowolnie wybranym przez siebie miejscu (także w domu). Czas korzystania z ankiety również pozwala na swobodny udział w konsultacjach, dostosowany do potrzeb respondenta.
- **Słabe strony:** konieczność skorzystania z narzędzia informatycznego i związane z tym koszty; niebędne wsparcie urbanistów i socjologów w opracowaniu badania i analizie wyników. Metoda nieprzystosowana dla osób bez kompetencji cyfrowych i/lub dostępu do internetu (na przykład osób starszych).
- **Uwagi i praktyczne wskazówki:** wypełnienie geoankiety powinno być anonimowe i trwać optymalnie około 10 minut. Należy pamiętać, żeby podać informacje o zaangażowanych partnerach np. o urzędzie lub biurach projektowych. Ważne jest dokładne scharakteryzowanie obszaru stanowiącego przedmiot konsultacji (opisanie np. jego lokalizacji w przestrzeni miasta oraz linii wyznaczających jego granice). Warto, nie tylko rozsyłać linki do geoankiet, ale także aktywnie zachęcać ludzi do ich wypełniania. Można zaangażować wolontariuszy, którzy pojawią się z tabletami na różnych wydarzeniach, w tym na spotkaniach z seniorami i pomogą wypełnić geoankietę. Trzeba zadbać o to, by mieszkańcy zdawali sobie sprawę z istnienia tego narzędzia i widzieli potrzebę, aby z niego skorzystać. Do tego typu ankiety można dodać informacje o warsztatach, spotkaniach i innych działaniach związanych z konsultacjami.

fot. ARCA, Michał Stangel

MAKIETY

dodatkowe materiały wizualne

Makiety są **pomocnym sposobem pokazania** uczestnikom konsultacji możliwych **rozwiązań przestrzennych i ich skutków** zaproponowanych w dokumencie planistycznym. Istnieje wiele różnych sposobów wykonania makiet; od realistycznych, przez redukcyjne, uproszczone; po syntetyczne. Elementem konsultacji może być wspólne wykonanie makiet przez uczestników. **Makieta może prezentować stan docelowy zagospodarowania, ale może też zawierać elementy ruchome i służyć wspólnemu wypracowywaniu i testowaniu rozwiązań.** Ważne jest odpowiednie dobranie sposobu wykonania makiety tak, żeby z jednej strony nie były one abstrakcyjne i pokazywały możliwe rozwiązania w sposób zrozumiały dla mieszkańców; a z drugiej strony, by były na tyle ogólne, by nie przesądziły o detalach rozwiązań. **Przydatne może być pokazanie wariantowych rozwiązań, pokazujących różne możliwe przestrzenne sposoby realizacji zapisów planu – za pomocą wymiennych, ruchomych elementów makiet.** Makiety mogą być prezentowane na różne sposoby: na prezentacjach lub planszach na spotkaniach, zdjęciach lub filmach w Internecie, w punktach konsultacyjnych, itp.

- **Cel:** pokazanie uczestnikom konsultacji, jakie mogą być faktyczne przestrzenne skutki przyjętych rozwiązań w dokumencie planistycznym.
- **Etap procedury planistycznej:** faza koncepcji lub wyłożenia projektu dokumentu planistycznego.
- + **Mocne strony:** pozwala pokazać w sposób konkretny uczestnikom, jak zapisy planistyczne mogą przekładać się na przestrzeń.
- **Słabe strony:** może skupić uwagę uczestników na detalach zagospodarowania (formy architektoniczne) a nie na sprawach istotnych w skali i możliwości dokumentów planistycznych. Wymaga dodatkowych nakładów pracy (projektantów lub wyspecjalizowanej firmy wykonującej makietę).
- **Uwagi i praktyczne wskazówki:** warto przemyśleć i dobrać odpowiedni sposób zwizualizowania rozwiązań np. odpowiednia skala; sposób pokazania zieleni (w sposób realistyczny lub syntetyczny), dodatkowe elementy objaśniające (np. karteczki z opisami czy symbolami). **Właściwe może być pokazanie wariantowych rozwiązań,** obrazujących różne możliwe przestrzenne sposoby realizacji zapisów planu – przez zastosowanie elementów wymiennych w makiecie. Należy zadbać o odpowiednią trwałość makiety oraz miejsce jej ekspozycji (podstawa, oświetlenie, ochrona przed deszczem, w przypadku prezentacji terenowych, itp.). Jeżeli makieta służy prezentacji rozwiązań roboczych, to warto dobrać technikę jej wykonania i materiały tak, by łatwo można wprowadzić zmiany (np. papier czy pianka, a nie plexi lub drewno).

fot. Ankieta na bazie „Place Game”, ARCA, Michał Stangel

PLACE GAME („GRA W MIEJSCE”)

metoda terenowa, jakościowa, bezpośrednio angażująca interesariuszy

Gra w miejsce (ang. „Place Game”) jest metodą **wstępnej diagnozy przestrzeni** i poszukiwania kierunków pożądanych rozwiązań, opracowaną przez organizację Project for Public Spaces. Małe grupy uczestników (ok. 4–8 osób) pracują w terenie, odpowiadając na pytania z ankiety dotyczącej miejsca (przestrzeni publicznej). Pierwsza część ankiety dotyczy ogólnej diagnozy różnych aspektów przestrzeni w podanej skali; natomiast najważniejsza jest druga część, w której odpowiednio dobrane pytania **zwracają uwagę uczestników na konkretne aspekty funkcjonowania**, diagnozy i potencjału przestrzeni. Pytania te to m.in.: Jaki miejsce ma potencjał/silne strony? Co podoba się nam tu najbardziej? Kto jest lub mógłby być głównym użytkownikiem tego miejsca? Kto mógłby być partnerem w zarządzaniu i użytkowaniu miejsca? (np. pobliska kawiarnia, biblioteka, sklep, szkoła, instytucja...) Co można zrobić by ulepszyć miejsce szybko i niskim kosztem? Co przyciągnęłoby ludzi i podniosłoby atrakcyjność przestrzeni? Co można zrobić w dłuższym terminie, aby ulepszyć to miejsce? W jednym z pytań uczestnicy są też zachęceni do tego, by nawiązać kontakt z innymi osobami znajdującymi się w przestrzeni i by zapytać kilka osób, które tam przebywają, co im się tam podoba, a co chcieliby poprawić. Ćwiczenie to może być wykonane w kilku podgrupach, a prezentacje wyników mogą być podstawą do dalszych prac warsztatowych.

(Na podstawie: „Place Game” – metoda wstępnej diagnozy przestrzeni i poszukiwania kierunków pożądanych rozwiązań, opracowana przez organizację Project for Public Spaces.)

- **Cel:** wstępna diagnoza przestrzeni wykonana w terenie, w miejscu będącym przedmiotem planu i konsultacji. **Identyfikacja i uświadomienie mieszkańcom potencjału miejsca.**
- **Etap procedury planistycznej:** faza analiz lub przygotowywania założeń projektu dokumentu planistycznego.

+ **Mocne strony:** pozwala **poznać opinie użytkowników** na temat potencjału miejsca; pozwala zdiagnozować i **zidentyfikować potencjalnych partnerów**; zachęca do myślenia w kategoriach procesu przekształceń – kilku etapów zmian oraz ewentualnych wariantów rozwiązań.

– **Słabe strony:** może skupić uwagę uczestników na detalach zagospodarowania (np. nierówne chodniki, śmieci, graffiti) a nie na sprawach istotnych w skali i możliwości dokumentów planistycznych. **Skupia się na subiektywnych odczuciach uczestników**, które mogą wynikać niekoniecznie z obiektywnych warunków (np. pogoda w danym dniu, klimat, tymczasowe zagospodarowanie przestrzeni, osoby obecne w przestrzeni w chwili badania, itp.).

- **Uwagi i praktyczne wskazówki: ćwiczenie do wykonania w dobrych warunkach pogodowych;** trudne do wykonania w czasie deszczu lub mrozu – alternatywnie może być wykonane w pobliskiej przestrzeni zamkniętej (np. sali, klasie szkolnej, kawiarni). Warto, aby ćwiczenie to było wykonane w kilku podgrupach, a prezentacje wyników mogą być podstawą do dalszych prac warsztatowych (prezentacja, dyskusja, głosowanie rozwiązań itp.). W takim przypadku ważne, by grupy były różnorodne. **Należy zadbać o komfort uczestników** i możliwość dojścia lub dojazdu do miejsc, będących przedmiotem badania.

Żywa Ulica, Projekt Nowy Plac Nowy – Fundacja Napraw Sobie Miasto, Zarząd Zieleni Miejskiej w Krakowie, Zarząd Infrastruktury Komunalnej i Transportu

PROTOTYPOWANIE URBANISTYCZNE

metoda terenowa, jakościowa, bezpośrednio angażująca interesariuszy

Prototypowanie urbanistyczne **to narzędzie tworzenia i oceny propozycji projektu zagospodarowania przestrzeni**; najczęściej przestrzeni publicznej. Fazę badawczą rozpoczyna zaprojektowanie i zbudowanie prototypu (na przykład nowego rozwiązania zagospodarowania ulicy). Prototyp może obejmować **tymczasowe zagospodarowanie przestrzeni**: wyposażenie w małą architekturę, zieleń, obszar rekreacji czy też strefę ograniczonego ruchu samochodowego na rzecz pieszych i rowerzystów. Później następuje tymczasowe przetestowanie prototypu w lokalizacji, której dotyczy. Zarówno przed, jak i w trakcie wprowadzania prototypu **prowadzone są badania ankietowe** wśród użytkowników na temat oceny dokonywanej zmiany zagospodarowania oraz badania urbanistyczne (na przykład badania ruchu lub inwentaryzacja terenu).

(opis na podstawie: Przestrzeń do dialogu, Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, 2018)

- **Cel: testowanie i ocena propozycji projektu** zagospodarowania przestrzeni, tymczasowe wprowadzenie założeń projektu i przetestowanie jego funkcjonalności, **identyfikacja spraw konfliktowych**, przedyskutowanie różnych rozwiązań, uświadomienie mieszkańcom możliwego kształtu zagospodarowania i funkcjonalności **przestrzeni w sposób, którego można bezpośrednio doświadczyć**.
- **Etap procedury planistycznej:** faza przygotowywania projektu dokumentu planistycznego lub jego wyłożenia i korekty po uwzględnieniu uwag.
- + **Mocne strony:** pozwala poznać opinie użytkowników na temat **realnych** (choć na razie tymczasowych) **zmian w przestrzeni**, umożliwia przetestowanie kontrowersyjnych rozwiązań oraz **sprawdza gotowość użytkowników do zmian**.
- **Słabe strony:** generuje koszty za projektowania i przygotowania prototypu, **wymaga również działań administracyjno-prawnych** – uzyskania pozwoleń ze strony różnych podmiotów na realizację prototypu.
- **Uwagi i praktyczne wskazówki:** warto dopracować na wczesnym etapie rozwiązania administracyjno-prawne realizacji prototypu (na przykład kwestie pozwoleń czy tymczasowej organizacji ruchu). Swoistym prototypowaniem przestrzeni może być różnego rodzaju tymczasowe wykorzystanie przestrzeni, np. tymczasowa organizacja ruchu z powodu remontów, budów lub wydarzeń; odbywające się w przestrzeni publicznej wydarzenia (np. festyn, koncert, procesja, „dzień bez samochodu”). Prototypowanie może być wykorzystane z użyciem różnego rodzaju środków, o różnych kosztach: od taśm czy napisów sugerujących elementy zagospodarowania, przez projekcje świetlne (wieczorem i w nocy), po faktycznie funkcjonujące elementy zagospodarowania (meble uliczne, zieleń, latarnie, reorganizacja posadzki, itp.). **Warto skorzystać z partnerów dysponujących elementami zagospodarowania** (np. donice – palmiarnia, oranżeria; meble uliczne – restauracje, organizatorzy wydarzeń, itp.). Sporządzanie tymczasowego zagospodarowania przestrzeni może być też elementem procesu włączenia mieszkańców w proces zagospodarowania przestrzeni. W przypadku gdy używane elementy nie są dosłowne i mogłyby nie być zrozumiałe, ważnym elementem prototypowania może być obecność konsultantów w testowanej przestrzeni i objaśnienie mieszkańcom, czemu służą prototypy i co mają przedstawiać.

Wizualizacja MPZP obszaru nowego centrum w Tczewie, Michał Stangel

MATERIAŁY ILUSTRACYJNE

dodatkowe **materiały wizualne**, wyjaśniające zapisy dokumentów planistycznych

Wizualizacje mogą być pomocnym **sposobem pokazania** uczestnikom konsultacji, jakie mogą być faktyczne, **przestrzenne skutki zapisów przyjętych w dokumencie planistycznym**. Istnieje wiele różnych sposobów wizualizowania rozwiązań, między innymi: renderingi komputerowe, szkice, fotomontaże, „wklejki” na zdjęciach z terenu lub na zdjęciach lotniczych. Uzupełnieniem wizualizacji może być też **prezentacja rozwiązań referencyjnych**, istniejących w podobnych miejscach. Ważne jest odpowiednie dobranie sposobu wizualizacji tak, żeby z jednej strony nie były one abstrakcyjne i pokazywały możliwe rozwiązania w sposób zrozumiały dla mieszkańców; a z drugiej strony, by były na tyle ogólne, by nie przesądziły o detalach rozwiązań. Dlatego właściwe może być pokazanie z zasady wariantowych rozwiązań, pokazujących różne możliwe **przestrzenne sposoby realizacji zapisów planu**. Wizualizacje mogą być prezentowane na różne sposoby: na prezentacjach lub planszach na spotkaniach, w internecie, na wielkoformatowych wydrukach w przestrzeni.

- **Cel:** pokazanie uczestnikom konsultacji, jakie mogą być faktyczne **przestrzenne skutki zapisów przyjętych w dokumencie planistycznym**.
- **Etap procedury planistycznej:** faza koncepcji lub wyłożenia projektu dokumentu planistycznego.
- + **Mocne strony:** pozwala pokazać uczestnikom w sposób konkretny, jak **zapisy planistyczne mogą przekładać się na przestrzeń**.
- **Słabe strony:** może skupić uwagę uczestników na **detalach** zagospodarowania (formy architektoniczne) a nie na sprawach istotnych w skali i możliwości dokumentów planistycznych. **Wymaga dodatkowego nakładu pracy** (projektantów lub grafików).
- **Uwagi i praktyczne wskazówki:** warto dobrać odpowiedni sposób zwizualizowania rozwiązań. Dobre efekty można uzyskać przez **zestawienie zdjęć stanu istniejącego oraz nałożonych na te zdjęcia wizualizacji rozwiązań**. Aby uczestnicy konsultacji zrozumieli różne możliwe konsekwencje zapisów planu, właściwe może być pokazanie wariantowych rozwiązań, pokazujących różne możliwe przestrzenne sposoby realizacji tych zapisów.

PLANOWANIE PARTYCYPACYJNE

metoda warsztatowa, bezpośrednio angażująca interesariuszy, otwarta dla wszystkich zainteresowanych

Technika warsztatów planowania partycypacyjnego znajduje swoje zastosowanie, kiedy przedmiotem podejmowania decyzji jest kształt fizyczny i charakter danej przestrzeni np.: plan miejscowy, rewitalizacja obszaru, budowa instytucji publicznej (muzeum, jednostka edukacyjna, itp.). Jest to proces składający się z trzech zasadniczych części:

1. Analizy środowiskowej

2. Interaktywnego projektowania

3. Wypracowania ostatecznej koncepcji

Pierwszy etap polega na przeprowadzeniu badań społecznych, np.: analizy danych, badania potrzeb i oczekiwań różnych grup, wstępnej analizy potencjału miejsca, analizy aktorów procesu i ich interesów oraz wykonaniu urbanistycznych prac przygotowawczych, np.: wizji lokalnej, zebrania i analizy dokumentów, itp. **Drugi etap** jest częścią zasadniczą i polega na projektowaniu rozwiązań w ścisłej współpracy z aktorami procesu. Najpierw w formie warsztatów organizowane są spotkania interesariuszy z architektem/urbanistą. Podczas warsztatów wypracowywane są pierwsze rozwiązania przestrzenne przy wykorzystaniu wiedzy zgromadzonej na pierwszym etapie. Moderatorem takich spotkań jest np. psycholog środowiskowy, który pośredniczy między interesariuszami, a także wprowadza do procesu wiedzę zgromadzoną w badaniach. Następnie na podstawie tych spotkań architekt/urbanista wraz z zespołem badawczym przygotowują różne warianty koncepcji. Dopiero one są konsultowane ponownie z interesariuszami. Praca na tym etapie może przybierać różne formy w zależności od zastosowanych form pracy warsztatowej. **Trzeci, ostatni etap** polega na dyskusji nad koncepcjami i podjęciu ostatecznej decyzji zatwierdzonej przez wszystkie strony, w tym też przez głównego wykonawcę projektu. Dyskusja może być zorganizowana w formie ogólnodostępnej debaty lub również w formie miejskiego/gminnego wydarzenia wzbogaconego prezentacją/wystawą wypracowanych rozwiązań planistycznych na wizualizacjach lub mapach. Spotkanie powinno mieć charakter konsultacyjny, który pozwoli zapoznać się z wypracowanymi rozwiązaniami i złożyć do nich uwagi w trakcie dyskusji.

(opis na podstawie: www.partycypacjaobywatelska.pl, dostęp z dn. 28.05.2019)

- **Cel:** określenie wspólnej koncepcji zagospodarowania wybranego terenu: rozpoczęcie debaty, poznanie opinii na temat przestrzeni, wypracowanie nowej koncepcji.
- **Etap procedury planistycznej:** faza wstępna (po podjęciu uchwały o przystąpieniu do opracowania dokumentu planistycznego), faza zbierania wniosków, faza koncepcyjna.
- + **Mocne strony:** pozwala na aktywne zaangażowanie interesariuszy w planowanie przestrzenne.
- **Słabe strony:** metoda wymagająca dużego zaangażowania ze strony uczestników, rozłożona w czasie.
- **Uwagi i praktyczne wskazówki:** kluczowe dla realizacji całości procesu jest spójne dobranie i zaplanowanie realizacji odpowiednich elementów poszczególnych etapów. Poszczególne etapy, z uwagi na prawdopodobne oddalenie od siebie w czasie powinny być całościowo komunikowane społeczności lokalnej. Na kolejnych etapach brać mogą udział różni jej przedstawiciele, którzy powinni mieć informację o tym, na jakim etapie znajduje się realizacja procesu, co do tej pory zostało wykonane i jakie są dalsze plany.

fot. Fundacja Sendzimira, Kraków

fot. Fundacja Sendzimira, Katowice

PUNKT KONSULTACYJNY

Wielofunkcyjna metoda terenowa polegająca na ustanowieniu punktu, w którym **każdy zainteresowany może przedstawić swoją opinię**. Punkt powinien być widoczny i dobrze opisany tak, by zachęcić do spotkań i rozmowy. Obsługa punktu powinna być poinformowana, kompetentna i przygotowana do udzielania odpowiedzi na większość potencjalnych pytań. Powinien być zlokalizowany w przestrzeni, której dotyczy konsultacja. Punkt może być **mobilny**.

- **Cel:** pozyskanie informacji bezpośrednio od użytkowników miejsca.
 - **Etap procedury planistycznej:** może być uruchomiony na każdym etapie.
+ Mocne strony: w punkcie dostępne są niezbędne dokumenty, mapy lub makiety, a także osoby kompetentne i przygotowane do udzielenia wyjaśnień. W przypadku planowania przestrzennego i konsultowania: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego technika ta umożliwia lokalizację punktu konsultacyjnego w dowolnym miejscu. Możliwość przemieszczania na terenie całego konsultowanego obszaru, nieformalny charakter rozmów, włączenie dużej liczby uczestników. Możliwość zostawienia swojego głosu, uwagi, wypełnienia ankiety.	— Słabe strony: frekwencja może być uwarunkowana warunkami atmosferycznymi, należy zapewnić „atrakcje” dla dzieci podczas rozmowy z rodzicami.
- **Uwagi i praktyczne wskazówki:** zaaranżowanie miejsca powinno **sprzyjać swobodnej wymianie i przekazywaniu opinii**, możliwości wysłuchania informacji o przedmiocie konsultacji, zapoznaniu się z materiałami i planami. **Miejsce i czas koniecznie należy dostosować do mieszkańca**, prowokując go różnymi sposobami do pozostawienia po sobie śladu: np. na mapie za pomocą post-itów, mazakiem na flipczarcie albo przyklejanych na zaaranżowanych planszach tematycznych opinii, pomysłów, potrzeb. Uczestników można zachęcić do udziału częstując cukierkiem lub drobnym upominkiem reklamowym np. długopisem.

fot. ARCA, Michał Stangel, dzielnica Sobęcín

SPACER BADAWCZY

Metoda terenowa, wstępna, jakościowa, bezpośrednio angażująca interesariuszy

Spacer badawczy jest to terenowa metoda jakościowa **wstępnej diagnozy przestrzeni**, w której uczestnicy, wraz z przewodnikiem, oraz zespołem projektowym, spacerują po analizowanej przestrzeni, „zwiedzają” swoje otoczenie i na miejscu dzielą się swoimi spostrzeżeniami, równocześnie patrząc na **znane i codziennie odwiedzane miejsca w nowy sposób**. Metoda ta pozwala na poznanie przestrzeni oczami jej użytkowników. Umożliwia ona krytyczne spojrzenie na zagospodarowanie analizowanej przestrzeni. Podczas spaceru w konkretnych lokalizacjach prowadzący prowadzi rozmowę z respondentami według przygotowanego wcześniej scenariusza. Zestawienie opinii zebranych w terenie umożliwia weryfikację istniejących rozwiązań oraz zidentyfikowanie nowych sposobów aranżacji przestrzeni lub potrzeb konkretnych zmian (także w projekcie). Forma spaceru badawczego pozwala na stworzenie dodatkowej dokumentacji omawianego miejsca poprzez szkice sytuacyjne, notatki czy fotografie.

(opis na podstawie: Przestrzeń do dialogu, Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, 2018)

- **Cel:** rozpoczęcie dialogu między interesariuszami, diagnoza zagadnienia – poznanie potrzeb, problemów, opinii uczestników.
- **Etap procedury planistycznej:** faza wstępna (przed i po podjęciu uchwały o przystąpieniu do opracowania dokumentu planistycznego).
- + **Mocne strony:** pozwala na **poznanie kontekstu przestrzennego** z perspektywy użytkowników danego obszaru.
- **Słabe strony:** nie jest możliwa zbyt liczna grupa uczestników (do ok. 30 osób); mogą pojawić się bariery organizacyjne w postaci braku dostępu do danego obszaru, złych warunków pogodowych i innych czynników.
- **Uwagi i praktyczne wskazówki:** należy ustalić przebieg trasy oraz **listę poruszanych tematów**. Wskazane jest przeprowadzenie pilotażu z osobami prowadzącymi badanie – próbnego spaceru w celu przetestowania trasy i planu rozmowy. Wstępny rekonesans może mieć formę zwiadu terenowego, który pozwoli na **zapoznanie się z kontekstem lokalnym**. Wskazane jest przeprowadzenie spaceru badawczego z „przewodnikiem” – osobą dobrze znającą analizowane tereny, cieszącą się zaufaniem społecznym. Pomocne są materiały graficzne – np. mapy, rysunki, które można nakleić np. na lekkich tekturach lub podkładach z balsy. Podczas spaceru mogą zdarzyć się okazje do kontaktów z osobami postronnymi, obecnymi w analizowanej przestrzeni – może to być cenna okazja do rozmów z mieszkańcami i wstępnego informowania ich o procesie planistycznym; ale czasami może też przeszkadzać w prowadzeniu spaceru (np. osoby po spożyciu alkoholu, przeszkadzające w spacerze i rozmowach).

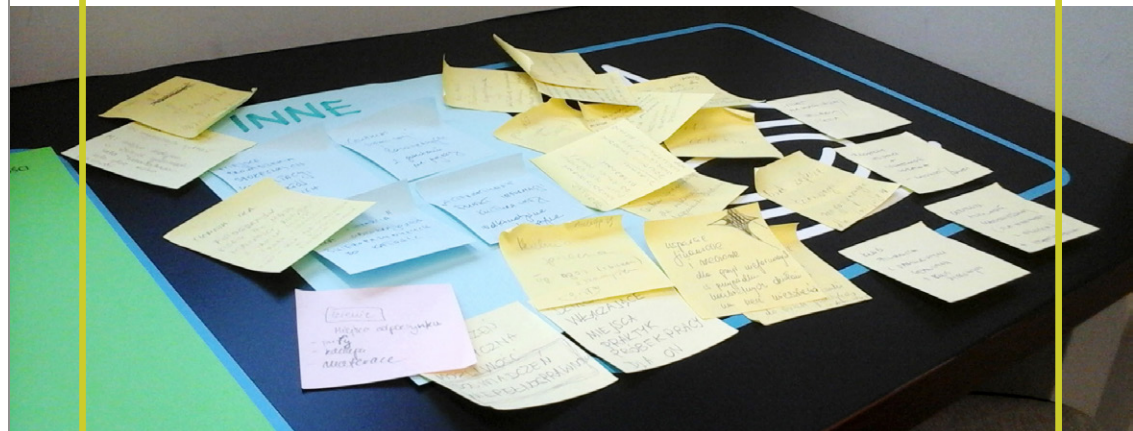

fot. Fundacja Sendzimira, Jaworzno

SPOTKANIE KONSULTACYJNE

Zorganizowane **spotkanie otwarte** ukierunkowane na konkretne tematy, z ustalonymi wcześniej wątkami dyskusji. Uczestnicy mogą formułować swoje uwagi oraz zadawać pytania przedstawicielom władz bądź ekspertom. W odróżnieniu od debaty, spotkanie konsultacyjne **ma dać odpowiedzi na jasno sprecyzowane pytania**, nie wymaga jednoczesnego uczestnictwa wszystkich respondentów.

- **Cel:** ułatwienie porozumienia pomiędzy osobami i środowiskami, grupami interesariuszy, które zazwyczaj nie prowadzą ze sobą rozmów oraz nie próbują wypracować wspólnego planu czy rozwiązania.
- **Etap procedury planistycznej:** metoda możliwa do zastosowania na każdym etapie konsultacji, procesu planistycznego.
- + **Mocne strony:** swobodny dostęp wszystkich zainteresowanych, **metoda możliwa do stosowania przy różnorodnym nagromadzeniu zagadnień** związanych z planowaniem przestrzennym, może być skierowana do różnych grup interesariuszy.
- **Słabe strony:** ważne jest, aby miejsce spotkania pozostało neutralne dla wszystkich uczestników (odpowiednia sala), dobrą praktyką jest także **zatrudnienie zewnętrznego moderatora** (niezwiązanego z żadną grupą interesariuszy – koszty moderacji), który prowadzi spotkanie oraz kontroluje jego przebieg. Umożliwienie interakcji pomiędzy uczestnikami może przybrać formę konfliktu.
- **Uwagi i praktyczne wskazówki:** organizując spotkanie dedykowane grupie interesariuszy, warto do zaproszenia dołączyć materiał informacyjny o terenie czy planowanych wątkach dyskusji, umożliwi to uczestnikom lepsze przygotowanie się do udziału, zwiększy chęć zaangażowania. **Należy unikać formatu spotkania informacyjnego**, gdzie przedstawiciele społeczności nie są dopuszczani do głosu i są wyłącznie odbiorcami treści przekazywanej przez organizatorów.

fot. Tablice informacyjne, Tychy, Fundacja Sendzimira

TABLICE INFORMACYJNE

Wolnostojące urządzenia/ stojaki z treścią. Informacyjna metoda terenowa, pozwala na dotarcie do dużej liczby mieszkańców, użytkowników terenu / interesariuszy. Miejsce, gdzie mieszkańcy mogą zapoznać się z materiałem informacyjnym lub samym projektem planu/studium.

- **Cel: rozpowszechnianie informacji**, zapoznanie z treścią dokumentów planistycznych, zrozumienie procesów partycypacyjnych.
- **Etap procedury planistycznej:** na każdym etapie procesu planistycznego.
- + **Mocne strony: edukacyjne** przedstawienie procesu planowania, prezentacja oraz zapoznanie z treścią dokumentu, z powodem jego opracowania i wdrażania, możliwość skupienia uwagi każdego przechodnia, **możliwość przyswajania treści bez presji**, forma wystawy.
 - **Słabe strony:** brak informacji zwrotnej. W przypadku ekspozycji zewnętrznej użyty materiał musi być trwały, woodoporny, stabilnie przymocowany do podłoża/stelaża. **Koszty wydruku/wykonania** plansz.
- **Uwagi i praktyczne wskazówki:** kluczowy jest dobór lokalizacji – miejsce uczęszczane. Dobrym rozwiązaniem może okazać się rozstawienie tablic jako wystawy edukacyjnej podczas większych wydarzeń ogólnomiejskich lub dzielnicowych. Zaleca się aby przygotowane plansze informacyjne miały **atrakcyjny wygląd wizualny** a jednocześnie zawierały jasny przekaz informacyjny.

fot. Fundacja Sendzimira

PARTYCYPACYJNE PLANOWANIE STRATEGICZNE – METODA VISIS

metoda warsztatowa, bezpośrednio angażująca interesariuszy

Metoda VISIS – AtKisson Inc. (Piramida Zrównoważonego Rozwoju) – to zestaw narzędzi umożliwiających **efektywne planowanie, wdrażanie, monitoring oraz ewaluację zrównoważonego rozwoju**, zarówno w firmach, organizacjach jak i społecznościach lokalnych. Metoda VISIS została opracowana przez ekspertów i doradców międzynarodowej sieci AtKisson Group. Jej nazwa wywodzi się od pierwszych liter angielskich słów: Vision and Indicators (wizja i wskaźniki), Systems (systemy), Innovation (innowacje), Strategy (strategia). Ze względu na swoje właściwości metoda ta stanowi pomocne narzędzie pracy ze społecznością lokalną, nad różnymi zagadnieniami dotyczącymi lokalnego rozwoju, projektowania przestrzeni publicznej, czy też szukania zrównoważonych rozwiązań złożonych problemów, w tym tworzenia gminnych programów rewitalizacji.

- **Cel:** partycypacyjne wypracowanie strategii zrównoważonego rozwoju danego obszaru/miasta/institucji.
- **Etap procedury planistycznej:** faza wstępna (przed i po podjęciu uchwały o przystąpieniu do opracowania dokumentu planistycznego).
- + **Mocne strony:** angażuje, aktywizuje uczestników i inspirowa ich do wspólnego działania, usprawnia i przyspiesza proces wspólnego wypracowywania innowacyjnych projektów i pomysłów w różnorodnych grupach interesariuszy, pozwala na pracę z przedstawicielami społeczności lokalnych i ułatwia budowanie ich zaangażowania w planowane działania prowadząc do rzeczywistej zmiany, integruje uczestników i wzmacnia ducha zespołu.
- **Słabe strony:** metoda wymaga udziału licencjonowanych trenerów lub odbycia przeszkolenia i uzyskania licencji na jej stosowanie, nie jest możliwa zbyt liczna grupa uczestników (ok. 32–36 osób) lub przy większej ilości powinno zatrudnić się więcej moderatorów.
- **Uwagi i praktyczne wskazówki:** do przeprowadzenia warsztatu warto zapewnić odpowiedniej wielkości salę wraz z wyposażeniem, aby grupy mogły swobodnie rozmawiać, nie przeszkadzając sobie. Przy pracy związanej z planowaniem przestrzennym pomocne mogą być materiały graficzne – np. mapy, rysunki, zdjęcia, które można rozwiesić/rozłożyć w sali szkoleniowej, by były łatwo dostępne dla uczestników.

fot. Fundacja Sendzimira

WORLD CAFE

metoda warsztatowa, bezpośrednio angażująca interesariuszy

Metoda World Café bazuje na **pracy w grupach**. Każda grupa dostaje inne zadanie. Po określonym czasie przeznaczonym na pracę grupy zamieniają się zadaniami, żeby każda grupa mogła wziąć udział w opracowaniu każdego zadania. Zwykle wybiera się jedną osobę, która pełni funkcję „gospodarza”, odpowiedzialnego za ułatwienie udziału każdej kolejnej grupie realizację zadania. W przypadku World Café **wyniki pracy grup są na zakończenie prezentowane na forum** i omawiane. Ważna w tej metodzie jest **możliwość wypowiedzenia się wszystkich uczestników** na każdy temat i przedstawienia swoich pomysłów czy propozycji. Jak sama nazwa wskazuje, forma pracy jest raczej nieformalna i w związku z tym warto jej zapewnić sprzyjające warunki.

(opis na podstawie: www.samorząd.nid.pl/baza_wiedzy/metody-pracy-warsztatowej-w-partycypacji, dostęp: 28.05.2019)

- **Cel:** zebranie pomysłów, opinii i nowych rozwiązań od uczestników warsztatów.
- **Etap procedury planistycznej:** faza wstępna (po podjęciu uchwały o przystąpieniu do opracowania dokumentu planistycznego) oraz faza wyłożenia dokumentu.
- + **Mocne strony:** uczestnicy mogą mieć poczucie wpływu na wszystkie opracowywane tematy, atrakcyjna forma dla uczestników, **konfrontacja pomysłów** wszystkich uczestników na dany temat, wymuszenie kreatywności.
- **Słabe strony:** pierwsza grupa może wyczerpać temat, pierwsza grupa może narzucić sposób myślenia, **grupy muszą „przeskakiwać” na kolejne tematy** – co może być dla niektórych trudne, grupy pracują na tyle krótko nad tematem, że mogą nie wyjść poza schemat.
- **Uwagi i praktyczne wskazówki:** efekty pracy warsztatowej są **podsumowane na forum**, a następnie spisane w formie raportu. Pozwala to na odwoływanie się do pomysłów i projektów wygenerowanych podczas spotkania. Jeśli podjęto decyzję o realizacji wypracowanego projektu, warto, żeby uczestnicy byli poinformowani o sposobie i harmonogramie wdrożenia oraz zostali zaproszeni do współrealizacji. **W pracy warsztatowej warto też wykorzystywać różnego rodzaju gadzety i materiały, które ułatwiają i uatrakcyjniają pracę.** W zasadzie trudno je prowadzić bez flipcharta. Dodatkowo warto przygotować kartki A4, białe i kolorowe, które można wykorzystywać do różnych celów (różnicowanie grup, tematów itp.). W zestawie warsztatowym powinny też znaleźć się karteczki samoprzylepne (post-it), nawet jeśli nie planowaliśmy ich pierwotnie używać – może się bowiem okazać, że grupa będzie potrzebowała generować indywidualne pomysły.

